

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 6 februari 2024

Onderwerp: Referendumverordening

Kenmerk: 2135519/2135527

Bijlagen: Ontwerpbesluit

1. Inleiding

In 2018 hebben PS de Referendumverordening Noord-Holland 2018 (verder: de referendumverordening) vastgesteld om referenda in Noord-Holland over PS besluiten mogelijk te maken.

In de vorige coalitieperiode zijn twee referendumverzoeken ingediend op basis van deze referendumverordening. Het eerste verzoek had betrekking op het besluit van PS tot vaststelling van de Regionale Energie Strategieën (RES) waarin onder andere zoeklocaties voor windturbines zijn aangewezen. Het tweede verzoek had betrekking op het besluit van PS tot wijziging van de Omgevingsverordening NH2020 en het besluit tot vaststelling van de Omgevingsverordening NH2022 (waarin niet langer afstandsnormen en opstellingsnormen over windturbines zijn opgenomen). In beide gevallen hebben PS het besluit niet referendabel geacht en de kennisgeving niet toegelaten om redenen van dringend/spoedeisend provinciaal belang. Tegen deze besluiten van PS zijn beroepsprocedures aangespannen door de initiatiefnemers. In de beroepsprocedure betreffende het referendum over de RES heeft de rechter uitspraak gedaan. Het beroep is afgewezen. Het beroep tegen het referendumbesluit inzake de RES diende op 23 januari.

Tijdens de behandeling van de referendumverzoeken is gebleken dat de referendumverordening op onderdelen niet goed in elkaar steekt en daardoor moeilijk uitvoerbaar is. Het gaat om de volgende zaken:

Autorisatie gebruik BRP

Op 18 mei 2021 hebben gedeputeerde staten de digitale mogelijkheid voor het indienen van een referendumverzoek opengesteld. Via de digitale voorziening kunnen burgers hun handtekening (ondersteuningsverklaring) voor het referenduminiatief via digid indienen. Hiernaast bestaat de optie om te werken met fysieke lijsten.

Via digid halen gedeputeerde staten de in de referendumverordening genoemde gegevens (kiesgerechtigdheid, etc.) van de betreffende burger op uit de Basisregistratie Personen (BRP). Om gebruik te maken van de BRP heeft de provincie echter een autorisatie nodig op grond van het Autorisatiebesluit BRP provincie Noord-Holland, vastgesteld door de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens. Voor het doel 'referendum' heeft de provincie die autorisatie niet. Om deze autorisatie te verkrijgen, is het noodzakelijk dat de referendumverordening op een aantal punten wordt aangepast. Pas als deze wijzigingen zijn doorgevoerd kan de benodigde autorisatie worden aangevraagd.

Nu de digitale route voor het indienen van een referenduminitiatief wel is opengesteld, maar er geen juridische grondslag is voor de concrete toepassing hiervan, bestaat hier een juridisch risico.

Daarnaast kan op dit moment de digitale voorziening alleen tijdens kantooruren sluiten, om zeker te zijn van ICT-ondersteuning aan initiatiefnemers als dat nodig is. Dit is nu niet geregeld.

En verder is gebleken dat het niet werkbaar is als de digitale voorziening gesloten moet worden tijdens de momenten waarop provinciale staten een besluit moeten nemen. Diverse artikelen in de referendumverordening staan hier nu aan in de weg.

Uitzonderingsgronden

In artikel 5, tweede lid, onderdeel n, van de referendumverordening is geregeld dat geen referendum kan worden gehouden over een besluit waarvan de inwerkingtreding of uitvoering niet kan worden uitgesteld vanwege de ermee gemoeide spoedeisende of dringende provinciale belangen.

Deze uitzonderingsgrond is overgenomen uit de provinciale referendumverordening uit 1995 en is opgenomen zodat PS een referendum kunnen tegenhouden als, door het daaraan gebonden uitstel van het besluit, aanzienlijke provinciale belangen geschaad zouden worden. In 1994 is tijdens de commissiebehandeling opgemerkt dat het aan PS zelf is om te beoordelen of een besluit valt onder deze uitzonderingsbepaling. Indien hier sprake van is, moet die beslissing goed worden gemotiveerd.

In de praktijk leidt de beoordelingsruimte van PS tot een knelpunt. De uitzonderingsgrond is niet concreet genoeg hetgeen maakt dat de uiteindelijke beoordeling van deze uitzonderingsgrond door PS voor initiatiefnemers onvoorspelbaar kan zijn. Dit is niet bevorderlijk voor het vertrouwen in de politiek.

Gemeentelijke effecten

De huidige verordening leidt er door de ruime reikwijdte toe dat onwelgevallige gemeentelijke besluiten langs de weg van een provinciaal referendum gecorrigeerd kunnen worden.

Referendumcommissie

De door gedeputeerde staten ingestelde referendumcommissie houdt ingevolge de referendumverordening op te bestaan na elk referendum. Praktischer is echter de referendumcommissie permanent in te stellen. In een periode zonder initiatieven leidt de commissie dan een 'slapend bestaan'. Hierin is nu niet voorzien. Ook de verhoogde vergoeding voor de commissieleden is niet verankerd in de verordening. Dit laatste is wettelijk verplicht.

Aankondiging kennisgeving

Uit de praktijk is gebleken dat het referenduminitiatief altijd moet worden aangekondigd bij de provincie. Gedeputeerde staten moeten immers de digitale voorziening openstellen en de

fysieke lijsten verstrekken. Een datum hiervoor is niet geregeld. Onduidelijk is dan ook wanneer de termijn voor de kennisgeving start.

Archivering en vernietiging

In de referendumverordening is niets geregeld omtrent de bewaartermijn, archivering en vernietiging van de verkregen gegevens, waaronder de persoonsgegevens van de burgers die het initiatief ondersteunen.

Kennisgeving, inleidend en definitief verzoek

In de referendumverordening is niet of onvoldoende duidelijk geregeld dat een handtekening voor de kennisgeving niet ook meetelt voor de daaropvolgende fasen in het referendumproces. Dit geldt eveneens voor de handtekeningen in de fase van het inleidende verzoek. Onduidelijk is of deze meetellen voor het definitieve verzoek. Tegelijkertijd is het meerdere malen ondertekenen voor hetzelfde initiatief in de verordening strafbaar gesteld. Dit roept ook de vraag op hoeveel handtekeningen er in totaal nodig zijn. Als handtekeningen uit eerdere fasen niet meetellen, is het totaal benodigde aantal hoger dan 45.000. Dit zou duidelijker geregeld moeten worden.

Opschorting besluitvorming

Onduidelijk is wat opschorting van de besluitvorming door PS doet met de indieningstermijnen. Dit is nu niet geregeld.

Foutieve verwijzingen

In de referendumverordening wordt in enkele gevallen naar een verkeerd artikel verwezen.

2. Doelstellingen en evaluatiecriteria

Gelet op het bovenstaande achten gedeputeerde staten het niet verantwoord om de huidige referendumverordening te handhaven. Het oplossen van bovengenoemde zaken en het aanpassen van de huidige verordening kost tijd. In de tussentijd staat een gemankeerd instrument open, met de nodige risico's van dien. Gedeputeerde staten stellen daarom voor om de huidige verordening tijdelijk buiten werking te stellen (alvorens nieuwe initiatieven worden ingediend). Verder stellen gedeputeerde staten voor om aan de werkgroep Burgerparticipatie te vragen om te komen met nieuwe voorstellen over inspraak, al dan niet in de vorm van een nieuwe (uitvoerbare) referendumverordening.

3. Financiering, communicatie en inwonersparticipatie

Aan het voorstel zijn geen kosten verbonden.

4. Proces en procedure

Na besluitvorming door PS wordt het besluit om de referendumverordening tijdelijk buiten werking te stellen gepubliceerd. Tegen dit besluit kunnen geen rechtsmiddelen worden ingesteld.

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

A.Th.H. van Dijk, voorzitter

M.J.H. van Kuijk, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. nummer PS-besluit vult de griffie in

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 6 februari 2024;

gelet op artikel 143 Provinciewet,

besluiten:

1. de Referendumverordening Noord-Holland 2018 tijdelijk buiten werking te stellen;
2. aan de werkgroep burgerparticipatie te vragen om alternatieven, al dan niet in de vorm van een (uitvoerbare) referendumverordening, te onderzoeken en met een voorstel te komen.

Haarlem,

Provinciale Staten voornoemd,

voorzitter,

statengriffier,